

KINNITATUD
Keskkonnaameti peadirektori asetäitja
3.04.2024
korraldusega nr 1-3/24/140

Kiviaru loodusala (Kiviaru must- toonekure püsielupaik; Võrtsjärve linnuala) kaitsekorralduskava

Kasutatud lühendid, mõisted ja selgitused

Kaitseväärtus – kaitse-eeskirjas nimetatud kaitstav loodusväärtus (kaitse-eesmärk)

Kaitse eesmärk – kaitseväärtuse soovitud seisund

KeA – Keskkonnaamet

LoD – loodusdirektiiv (käsitleb ohustatud elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsepõhimõtteid)

LoA – loodusala (loodusdirektiivi I ja II lisas nimetatud elupaigatüüpide või liikide kaitseks asutatud ala)

RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus

EELIS – Eesti looduse infosüsteem

SDF – Natura standardandmebaas

Säilitamine – olemasolevate väärtuste säilitamine (seisund ei muutu halvemaks, säilitamine ei tähenda seda, et seisund peab jääma samaks) (looduslik areng)

Seisundi parendamine – arvestatava esinduslikkusega (C) elupaikade seisundi parendamine (kraavide sulgemine, looduslikule arengule jätmise jms)

Sisukord

1. Ala iseloomustus.....	3
1.1 Uuritus.....	4
1.1.1. Inventuurid.....	4
1.1.2. Must-toonekure seire	5
1.1.3. Inventuuride ja uuringute vajadus.....	5
1.1.4. Eelmise kaitsekorraldusperioodi tulemuslikkuse analüüs	5
2. Kaitseväärtused ja kaitse eesmärgid	6
3. Kavandatavad kaitsekorralduslikud tegevused	8
3.1. Koosluste hooldus- ja taastamistööd.....	10
3.2. Kaitse-eesmärkide muutmine.....	10
4. Ala ja selle väärtuste tutvustamine ja külastuskorraldus	10
5. Kasutatud andmeallikad.....	11

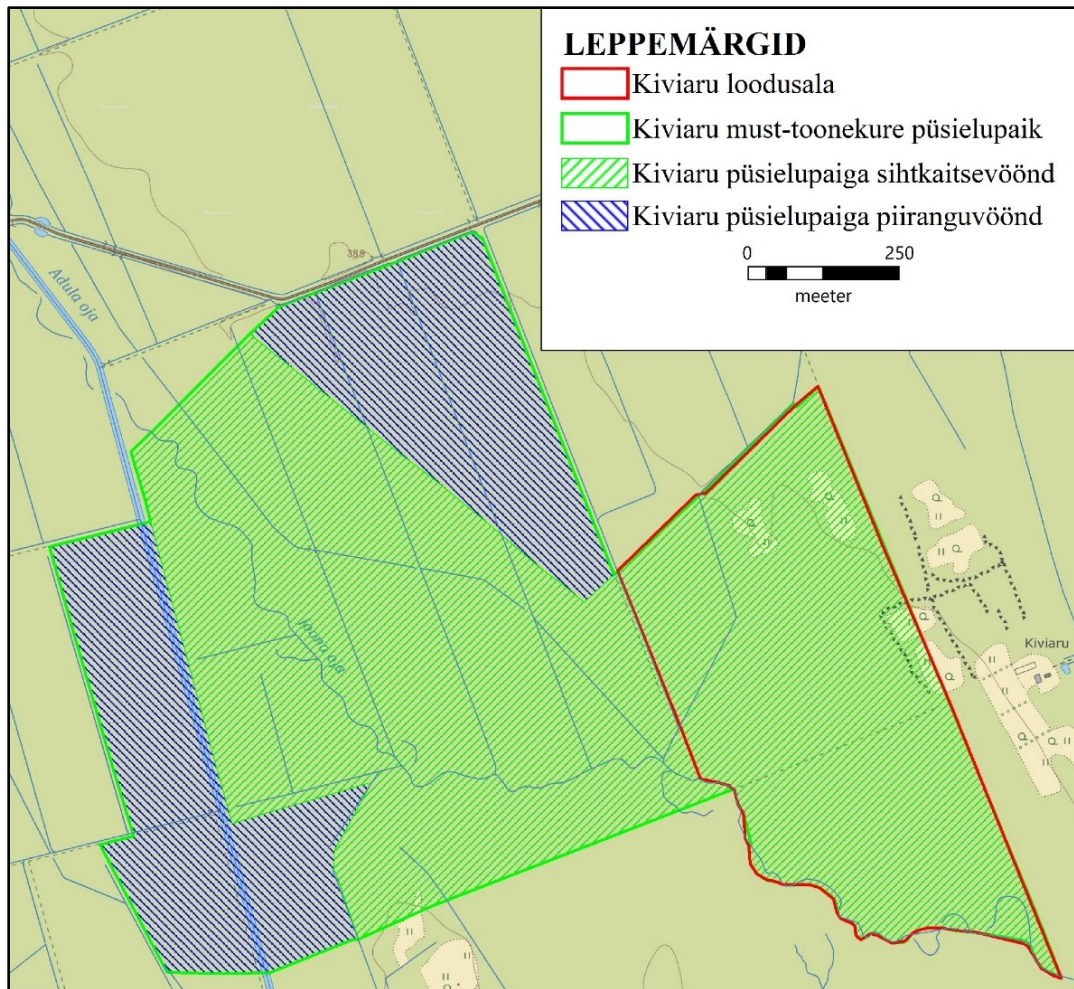
1. Ala iseloomustus

Kiviaru looduala peamiseks väärtuseks on metsakooslused, mille soodne seisund tagatakse läbi loodusliku arengu. Siseriiklikult on alal kaitse-eesmärgiks must-toonekure elupaiga kaitse, mida tuleb kaitsta liigi soodsa seisundi tagamiseks. Aktiivseid tegevusi ja külastust alale ei planeerita.

Kaitstava ala nimi	Kiviaru must-toonekure püsielupaik
Loodusala nimi	Kiviaru loodusala (EE0080506) (joonis 1)
Linnuala nimi	Võrtsjärve linnuala (EE0080571)
Pindala	Kiviaru loodusala 32,8 ha Kiviaru must-toonekure püsielupaik 115,9 ha
Asukoht ja piirid	Asub Viljandi maakonnas Viljandi vallas Rebaste külas. https://register.keskkonnaportaal.ee/register
Kaitsekord	Keskkonnaministri määrus 03.07.2006 nr 43 „Must-toonekure ja suur-konnakotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri“ https://www.riigiteataja.ee/akt/101062021007
Koostaja nimi	Meelis Suurkask
Koostamise aasta	2024
Kaitsekorralduskava koostamise kord	„Kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise kord ning kaitsekorralduskava kinnitaja määramine“ https://www.riigiteataja.ee/akt/104112022001

Kaitsekorralduskava annab soovitusel kaitstava ala valitsejale kaitse eesmärkide saavutamise parimatest viisidest, kuid ei loo õigusi ega kohustusi kolmandatele isikutele.

Kaitsekorralduskava koostamisel juhendatakse Eesti Vabariigis kehtivatest seadustest ja kaitsekorralduskava koostamise juhendist. Kiviaru loodusala kaitsekorralduskava on koostatud tähtajatult. Kava vaadatakse üle ja uuendatakse põhjendatud juhtudel kaitseväärtuste kaitse tagamise eesmärgil lähtuvalt tulemuslikkuse hindamise või uue inventuuri andmetest.

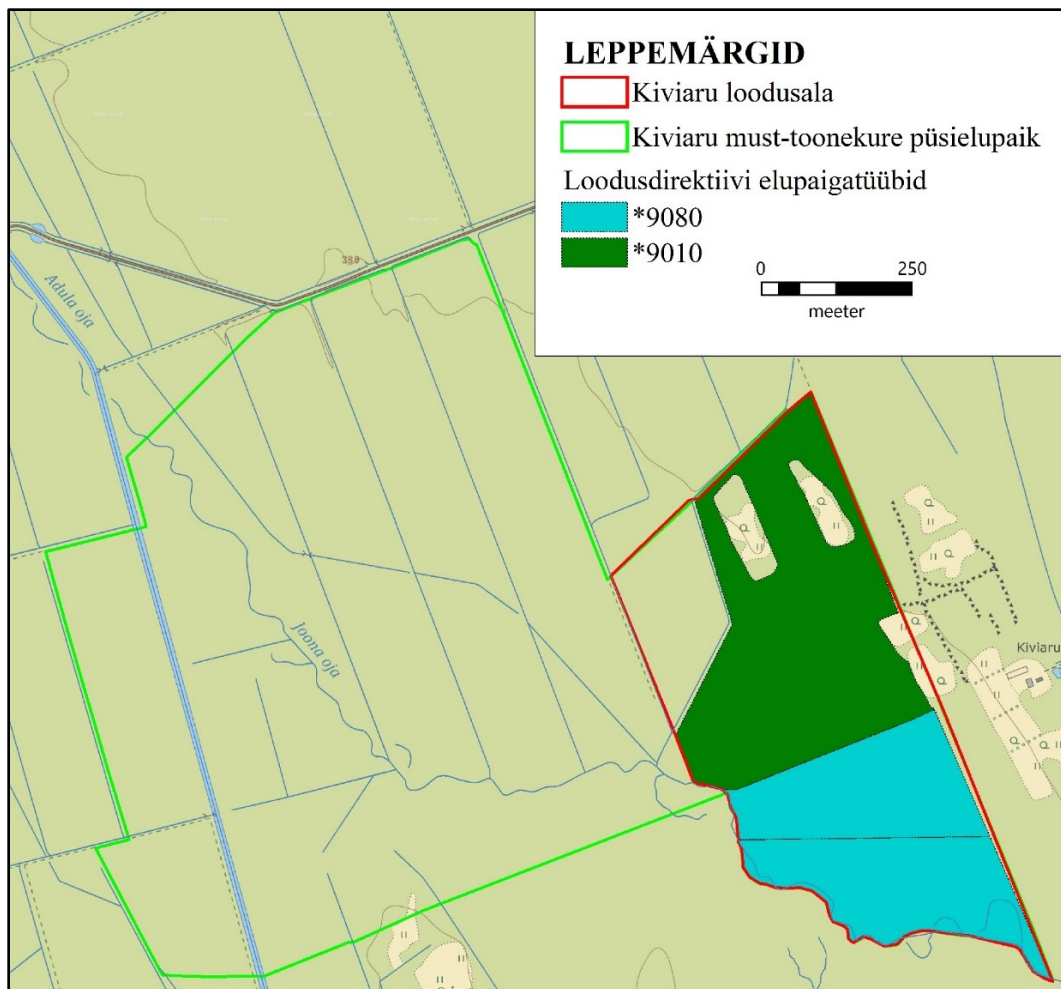
Joonis 1. Kiviari loodusala (Kiviari must-toonekure püsielupaik) paiknemine (*aluskaart: Eesti Põhikaart, Maa-ameti WMS kaardirakendus, 2024*).

1.1 Uuritus

1.1.1. Inventuurid

Elupaikade kaardistamine

Kiviari looduskaitseala metsaelupaikade kaardistamine toimus loodusala moodustamise ettevalmistava tööna. Kiviari loodusosalal leidub elupaigatüüpe vanad looduspõõsad (9010*) ja soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*).

Joonis 2. Kiviari looduslal inventeeritud elupaigatüüpide paiknemine (*aluskaart: Eesti Põhikaart, Maa-ameti WMS kaardirakendus, 2024*). *9010 – vanad loodumetsad; *9080 – soostuvad ja soo-lehtmetsad.

1.1.2. Must-toonekure seire

Alal teostatakse perioodiliselt must-toonekure seiret. Seiret viiakse läbi kolme aasta tagant. Viimase kümne aasta jooksul on must-toonekure pesa olnud asustamata.

1.1.3. Inventuuride ja uuringute vajadus

Vajalik on jätkata must-toonekure seiret.

Vajalik on metsaelupaigatüüpide inventuuriandmete uuendamine.

1.1.4. Eelmise kaitsekorraldusperioodi tulemuslikkuse analüüs

Varasemalt ei ole Kiviari looduslal kaitsekorralduskava olnud ja eesmärgid püstitatud.

EELISesse kantud elupaigatüübid on säilinud. Linnuala eesmärgiks oleva must-toonekurele sobilik elupaik on säilinud.

2. Kaitseväärtused ja kaitse eesmärgid

Kiviaru loodusala looduskaitsete väärtused on Euroopa Liidu Loodusdirektiivi I lisasse kantud metsaelupaigatüübid. Valdav osa loodusalast on kaetud erinevate metsakooslustega (joonis 2). Tabelis 1 võetakse kokku Kiviaru looduskaitseala kaitseväärtuste hoidmisega seotud kaitse eesmärgid, soodsa looduskaitse seisundi saavutamist või hoidmist mõjutavad tegurid ning nende ärahoidmiseks või leevendamiseks ettenähtavad meetmed ning kaitsetegevuse oodatavad tulemused.

Koosluste, liikide, kasvukohtade või elupaikade soodsa seisundi saavutamise või hoidmise tarvis seatavad (hooldamise ja taastamise) meetmed on seatud vastavalt elupaigatüüpidele koostatud hoolduskavadele ja liikide kaitse tegevuskavadele, kui ei ole tabelis märgitud teisiti. Kaitsekorralduskavas kajastatud liigitegevuskavad on kättesaadavad keskkonnaameti kodulehelt: Liigikaitse tegevuskavad <https://keskkonnaamet.ee/elusloodus-looduskaitse/looduskaitse/liigikaitse>

Tabel 1. Kiviaru loodusala (Võrtsjärve linnuala) kaitseväärtuste koondtabel.

Kaitseväärtus ¹	Seisund ² (pindala/esindus liikkus)	Kaitse eesmärk ³	Mõjutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus ⁴	Märkused	Panus üldpindalasse / SDF-i (%) ⁵
Elustik (siseriiklik eesmärk)							
Must-toonekurg (<i>Ciconia nigra</i>) LKA – I, PEP – jah, LoD – ei, LoA – ei	Sobiv elupaik on säilinud 32,8 ha	Liigile sobiva pesitsusterritooriumi säilimine 32,8 ha ulatuses	Elupaik asub sihtkaitsevööndis	Looduslikule arengule jätmine 32,8 ha	Liigile sobiva pesitsusterritoorium on säilinud 32,8 ha ulatuses.		
Metsaelupaigatüübid							
Vanad loodusmetsad (*9010) PEP – ei, LoD – I, LoA – jah	14,3 ha / C	Seisundi parendamine 14,3 ha.	Elupaik on sihtkaitsevööndis ja jäetud looduslikule arengule.	Looduslikule arengule jätmine 14,3 ha	Heas seisus elupaiku on säilinud 14,3 ha.	Vajalik andmete uuendamine.	0,02 / 0,03

Kaitseväärtus ¹	Seisund ² (pindala/esindus liikkus)	Kaitse eesmärk ³	Mõjutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus ⁴	Märkused	Panus üldpindalass e / SDF-i (%) ⁵
Soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) PEP – ei, LoD – I, LoA – jah	12,1 ha / C	Seisundi parendamine 12,1 ha	Elupaik on sihtkaitsevööndis ja jäetud looduslikule arengule.	Looduslikule arengule jätmine 12,1 ha.	Heas seisus elupaika on säilinud 12,1 ha.	Vajalik andmete uuendamine.	0,03 / 0,03

¹) LKA – liigi kaitsekategooria, PEP (jah/ei) – on või ei ole kaitstava ala kaitse-eesmärk, LoD – loodusdirektiivi lisa number, LoA (jah/ei) – on või ei ole loodusala kaitse-eesmärk;

²) Elupaigatüübi esindusliikkus: A – väga hea, B – hea, C – arvestatav;

³) Kaitse eesmärk seatakse aastaks 2050;

⁴) Oodatav tulemus seatakse aastaks 2050 ja tulemuslikkust hinnatakse iga 10 aasta tagant;

⁵) 2019. a loodusdirektiivi aruande andmete põhjal (<https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/habitat/report/>). Numbrid näitavad, milline on selle loodusala elupaigatüüpide osakaal kogu Eesti elupaigatüüpide / kõikide SDF-i kantud elupaigatüüpide pindalast.

3. Kavandatavad kaitsekorralduslikud tegevused

Vajalike tegevuste tabelisse (tabel 2) on koondatud tööd, mis on vajalikud kaitse eesmärkide saavutamiseks, tabelit võidakse tulevikus täiendada.

Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, millela kaitse eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on kaitseväärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus (taastamine, taasloomine); kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus (inventeerimine);
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele (infotahvlid, külastustaristu).

Tabel 2. Vajalikud tegevused.

Jrk	Tegevuse nimetus	Maht	Tegevuse tüüp	Korraldaja ¹	Prioriteet	Ajagraafik
Inventuurid, seired, uuringud						
1.	Must-toonekure seire		Riiklik seire	KAUR	II	
2.	Metsaelupaikade inventuur	32 ha	Inventuur	KeA	I	2026
Hooldus, taastamine ja ohjamine						
3.	Vanad loodusmetsad (*9010) seisundi parendamine	14,3 ha	Koosluse seisundi parendamine läbi loodusliku arengu	KeA	I	2050
4.	Soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) seisundi parendamine	12,1 ha	Koosluse seisundi parendamine läbi loodusliku arengu	KeA	I	2050
Kavad, eeskirjad						
5.	Kaitsekorralduskava andmete üle vaatamine ja vajadusel uuendamine		Tegevuskava	KeA	I	1 kord kümne aasta jooksul

KeA – Keskkonnaamet, RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus

Jrk	Tegevuse nimetus	Maht	Tegevuse tüüp	Korraldaja ¹	Prioriteet	Ajagraafik
6.	Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamine		Tegevuskava	KeA	I	1 kord kümne aasta jooksul
7.	PEP kaitse-eesmärkide uuendamine		Kaitsekorra muutmine	KeA	I	2025

3.1. Koosluste hooldus- ja taastamistööd

Kiviaru loodusala metsade elupaigatüüpide seisund paraneb, jättes metsakooslused looduslikule arengule. Kiviaru looduslal ei ole metsakuivendussüsteeme, mida oleks vaja sulgeda.

3.2. Kaitse-eesmärkide muutmine

Kiviaru must-toonekure püsielupaiga kaitse-eesmärkide hulka tuleb lisada loodusdirektiivi elupaigatüüpide vanad loodusemetsad (*9010) ja soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) kaitse.

4. Ala ja selle väärtuste tutvustamine ja külastuskorraldus

Kiviaru looduslal asub must-toonekure jaoks moodustatud püsielupaik ning kogu ala on sihtkaitsevööndis. Alal on keelatud viibida 15. märtsist kuni 31. augustini. Muul ajal on lubatud alal viibimine ja loodussaaduste korjamine ning jahipidamine. Eeldatavasti satuvad sinna vähesed marja- ja seenelised, kes tõenäoliselt must-toonekurge ei häiri.

Visioon

Loodusala väärtused on säilinud soodsas seisundis. Ala on jäetud looduslikule arengule, kuhu külastust ei suunata. Juhukülastajad on teadlikud alal kehtivatest piirangutest ja järgivad neid.

Eesmärk

Alal olevad väärtused on säilinud soodsas seisus.

Meetmed

Kuna alal aktiivset külastust ei toimu, siis erimeetmeid vaja ei ole rakendada.

5. Kasutatud andmeallikad

EELIS, Eesti Looduse Infosüsteem. 18.03.2024

Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri, RT III, 04.04.2017, 6
<https://www.riigiteataja.ee/akt/304042017006?leiaKehtiv> 18.03.2024

KESE, <https://kese.envir.ee/kese/welcome.action>. 21.03.2024

Must-toonekure (*Ciconia nigra*) kaitse tegevuskava. 2018. <https://pilv.envir.ee/index.php/s/7i5MKGRrkTqXK6r?dir=undefined&path=%2FLoomad%2FLinnud&openfile=3674>.
21.03.2024